

UNIwersytet GDAŃSKI

Wydział Filologiczny

Instytut Filologii Germańskiej
ul. Wita Stwosza 51
80-308 Gdańsk Oliwa
Prof. zw. dr hab. Andrzej Kątny

Gdańsk, 1.10.2018

Ocena rozprawy habilitacyjnej oraz całokształtu dorobku organizacyjnego i naukowego dr Anny Hanus

1. Prezentacja sylwetki oraz ocena działalności dydaktycznej i organizacyjnej

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2007 r. na podstawie rozprawy pt. *Zur Gestaltung der Dialogizität in Prosawerken – exemplifiziert an ausgewählten Erzählungen von Arthur Schnitzler von Thomas Bernhard* (promotor: prof. dr hab. Zdzisław Wawrzyniak) Pani Anna Hanus zatrudniona została w 2008 r. w Instytucie Filologii Germańskiej na stanowisku adiunkta. Od września 2017 pracuje w Katedrze Lingwistyki Stosowanej. Dr Hanus prowadzi(ła) wykłady i ćwiczenia z metodyki i dydaktyki języka niemieckiego, wprowadzenia do lingwistyki tekstu, z realioznawstwa, praktycznej nauki języka niemieckiego oraz seminaria dyplomowe (opieka nad ok. 40 pracami licencjackimi). W ramach programu Erasmus przeprowadziła zajęcia dydaktyczne na uniwersytetach w Lublanie, Ersurum (Turcja), Saarbrücken i w Walencji; ponadto wzięła kilkakrotnie udział w krótkich szkoleniowych stażach zagranicznych (na Uniwersytecie British Columbia w Vancouver, na Wydziale Lingwistyki Stosowanej w Winterthur [Szwajcaria]) doskonaląc umiejętności pedagogiczne i zdobywając nowe doświadczenia w pracy ze studentami w tamtejszych ośrodkach.

Pani dr Hanus wykazała się dużym zaangażowaniem w prace organizacyjne macierzystej jednostki, na przykład jako sekretarz komisji rekrutacyjnej (2009 i 2010), kierownik i konsultant praktyk pedagogicznych (2010 do 2013 r.), przygotowanie harmonogramu zajęć na studia niestacjonarne (2009 do 2015), członek zespołu opracowującego dokumentację dla kierunku „Lingwistyka

Stosowana” czy też jako odpowiedzialna za opracowanie oceny parametrycznej (2009-2013). Wysoko oceniam również współpracę Habilitantki ze środowiskiem (zob. zał. 5).

2. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym

Jako osiągnięcie naukowe do oceny Kandydatka wskazała monografię

Krytykowanie i jego operacjonalizacja w kontrastywnej analizie dyskursu

Wrocław / Dresden 2018: Atut / Neisse Verlag, ss. 271

Ta obszerna rozprawa, opublikowana w tematycznej serii *Wrocławskie studia z lingwistyki mediów* jako jej szósty tom, stanowi ważny przyczynek do kontrastywnej analizy dyskursu. Główny wątek monografii stanowi „holistyczny opis *krytykowania* w rozumieniu pragmatyczno-komunikacyjnym rozpatrywany przez pryzmat lingwistyki tekstu [...]” (Autoref., s. 4), przy czym istotnym celem badań są m.in. rozważania „na ile analiza *krytykowania* rozumianego jako kompleksowe działanie językowe może być wskaźnikiem pomocnym w analizach dyskursu [...] a także w prześledzeniu sposobów i strategii profilowania rzeczywistości [...]” (tamże, s. 4).

Rozprawa ta składa się z 7 rozdziałów oraz aktualnego i relewantnego wykazu literatury przedmiotu (255–270). W rozdziale I przedstawiono założenia, cele i pytania badawcze oraz stan badań. Autorka słusznie wskazuje na konieczność rezygnacji z analizy poszczególnych aktów mowy i skupia uwagę na krytykowaniu jako kompleksowym działaniu językowym. Za tzw. wydarzenie dyskursywne przyjęto dwie biografie¹ wybitnych postaci ze świata kultury: Marcela Reich-Ranickiego (biografia opracowana przez Gerharda Gnaucka obejmowała polskie losy tej postaci) i Ryszarda Kapuścińskiego (biografia opracowana przez Domosławskiego obejmowała życiorys i twórczość mistrza reportażu). Korpus badawczy stanowią teksty prasowe z polskiej i niemieckojęzycznej prasy odnoszące się do wspomnianych kontrowersyjnych biografii obu postaci. Rozdział II (15–42) prezentuje stan badań nad dyskursem w pracach germanistycznych; skupia uwagę na recepcji i rozwijaniu koncepcji Michaela Foucaulta w szczególności odnośnie jego rozważań dotyczących związku między wiedzą (dyskursem) a władzą oraz relacji między dyskursem a jego podmiotami/aktorami. Habilitantka trafnie referuje tu badania niemieckich germanistów, m.in. Heinemanna, Feldera, Jägera, Adamik, Warnke. Rozdział zamykają rozważania dotyczące lingwistyki dyskursu zorientowanej tekstologicznie. Przedmiotem rozdziału III (43–91) są relacje krytykowania i wartościowania przedstawiane w pracach germanistycznych. Na szczególną uwagę zasługuje tu podrozdział 3.3. „Krytykowanie jako działanie językowe w

¹ Biografie te oraz kilka innych opracowań (np. Norbert Honsza i Wolting) winny być wymienione w źródłach (wzmianka w pracy jest niewystarczająca).

nowszych badaniach lingwistycznych. Przedstawiona została tu lingwistyczna teoria wartościowania według Barbary Sandig; badaczka ta zaproponowała „schemat wartościowania oparty na zestawie wyznaczników wartościowania (s. 58); obejmuje on sześć wyznaczników – podstawę porównania (obiekt wartościowania i obiekt porównań), kwalifikacja za pomocą wyrażen wartościujących, perspektywę (dobór zwrotów wartościujących), cel, intencję, kryteria wartościowania. Na podstawie tego modelu grupa badawcza skupiona wokół Barbary Sandig opracowała zestaw konkretnych środków językowych między innymi na płaszczyźnie tekstu, składni, systemu językowego, środki odnoszące się do sposobu działania czy też zarządzania wartościowaniem. W podrozdziale 3.6 zawarte są rozważania dotyczące krytykowania w dyskursie.

W rozdziale IV (93-122) zatytułowanym *Metodologia i metody lingwistyki dyskursu* Autorka przedstawia m.in. *Wielopoziomowy model analizy dyskursu Ingo Warnke i Jurgena Spitzmüllera* (DIMEAN), który obejmuje kategorie językowe na płaszczyźnie intratekstualnej (np. słowa klucze, tropy, figury retoryczne), na płaszczyźnie transtekstualnej (ramy, toposy, intertekstualność) oraz na płaszczyźnie aktorów dyskursu. W dalszej części Autorka przytacza konkretne przykłady zastosowania tego modelu do analizy dyskursu – są to analizy słów kluczowych, nominacji wartościujących i predykcji oraz toposów argumentacyjnych. Rozdział V (123-200) – *Krytykowanie w dyskursie medialnym* – stanowi udaną próbę odpowiedzi na postawione wcześniej problemowe pytania badawcze:

1. Jak krytykuje się w dyskursie?
2. Jak krytykuje się w zależności od określonego kontekstu politycznego, społecznego i kulturowego?
3. Na ile analiza krytykowania może być pomocna w analizach dyskursu?

Precyzyjna analiza materiału empirycznego pozwoliła Autorce wyróżnić trzy główne typy krytykowania, a mianowicie: krytykowanie wprost (wraz z 5 wariantami), krytykowanie pośrednie (11 wariantów) i krytykowanie implicytno-implicytne. Ten przedostatni typ występował w materiale empirycznym najczęściej. Poszczególne typy krytykowania zostały udokumentowane przykładami wyodrębnionymi z korpusu. Ważną część tego rozdziału stanowi podrozdział 5.4, w którym przedstawione zostały wyniki analizy kontrastywnej dyskursu polsko- i niemieckojęzycznego; pokazują one podobieństwa i różnice w sposobach, strategiach i funkcjach krytykowania w badanych kręgach społeczno-kulturowych. Rozdział VI (201-243) zatytułowany „Analiza krytykowania jako narzędzie badań nad dyskursem” potwierdza przydatność modelu zastosowanego w analizie materiału empirycznego oraz dowodzi w trzech kolejnych podrozdziałach, „iż krytykowanie może posłużyć jako narzędzie do poznania wiedzy kolektywnej określonej społecznością, sprawowanej w niej władzy” (s. 202) i być „narzędziem do profilowania aktorów dyskursu” (s. 202). W zakończeniu (rozdział VII) autorka dokonała podsumowania wyników. Zgadzam się w całej rozciągłości z wnioskami

Habilitantki, gdyż wskazują one precyzyjnie na wartość poznawczą rozprawy i wkład w rozwój badanej subdyscypliny:

„Pragmatyczno-dyskursologiczna analiza [...] pozwoliła holistycznie opisać kompleksowe działanie językowe *krytykowanie* i wyodrębnić najbardziej charakterystyczne jego typy [...]” (s.246). Zaproponowane przez Autorkę rozszerzenie narzędzi analizy dyskursu może „pozwolić wskazać nowe sposoby dociekania na temat wiedzy i władzy w dyskursie, umożliwić nowe podejście do profilowania jego aktorów [...] i dyskursywnego obrazu świata” (s. 253).

Podsumowując stwierdzam, iż monografia ta stanowi spójnie metodologicznie i warsztatowo dzieło o dużej wartości poznawczej. Habilitantka w klarowny i dyskursywny sposób oddaje zawiłą problematykę badań i problemów teoretycznych formułując własne interpretacje i tezy; wykazuje przy tym bardzo dobrą orientację w obszernej i interdyscyplinarnej literaturze przedmiotu i dokonuje aplikacji tej wiedzy do własnych badań empirycznych budując stosowne narzędzia analizy.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka opublikowała poprawioną wersję rozprawy doktorskiej *Dialogische Kommunikation in Frage gestellt? Zur Gestaltung der Dialogizität in Prosawerken – exemplifiziert an ausgewählten Erzählungen von A. Schnitzler und Th. Bernhard* (Tectum, Marburg 2009); ponadto jest autorką **34 artykułów naukowych** (w tym kilka we współautorstwie) i współredaktorką 3 znakomitych monotematycznych monografii wieloautorskich wydanych w wydawnictwie Peter Lang oraz jednego tomu wydanego w wydawnictwie Atut/Neisse Verlag. 9 artykułów ukazało się w znanym i cenionym wydawnictwie Peter Lang, 4 artykuły w prestiżowym i wysoko punktowanym czasopiśmie krajowym (o zasięgu międzynarodowym) *Stylistyka*; większość pozostałych w czasopismach niemieckojęzycznych, wysoko punktowanych, jak na przykład: *Studia Niemcoznawcze/Studien zur Deutschkunde*, *Colloquia Germanica Stetinensia*, *Studia Germanica Gedanensia*, *tekst i dyskurs/text und diskurs*. Na podkreślenie zasługują artykuły opublikowane w monotematycznych monografiach wieloautorskich. Zgodnie z podziałem tematycznym zaprezentowanym w autoreferacie można tu wymienić następujące kręgi tematyczne:

- a) Badania nad tekstami prozatorskimi z punktu widzenia lingwistyki tekstu i lingwistyki dialogu: (IIc 3, 4, 6). Habilitantka nawiązuje do wybranych problemów badanych w rozprawie doktorskiej, poszerzając niekiedy swoje analizy o nowe zagadnienia.
- b) Analiza kontrastywna i transfer wiedzy: *Czy „gatunek” to rodzaj wiedzy. W gąszczu genologii polonistycznej i germanistycznej* (IIc 5). Autorka wskazuje tu na często utrudniony transfer wiedzy spowodowany różną terminologią

stosowaną w Polsce i w Niemczech (artykuł ten został przetłumaczony przez rosyjskich badaczy; ukazał się w *Žanry reči*. W artykule *Przekład tekstu naukowego na tle lingwistycznych badań polonistycznych i germanistycznych* (IIC 9 - opracowany we współautorstwie) wskazano na problemy przekładu na język niemiecki monografii B. Witosz *Genologia lingwistyczna*. Podana w tytule tego punktu tematyka jest przedmiotem kolejnych artykułów: IIC 17, 19, 20, 26, 27 i 31.

c) Kontrowersje gatunkowe: IIC 11, 13, 14, 15, 21, 23, i 25 w artykułach tych poruszane są głównie „kwestie dotyczące trudności w określaniu przynależności gatunkowej konkretnych form tekstowych oraz tendencje do zmian adaptacyjnych [...]” (Autoreferat, s. 16).

d) Dyskurs i jego analizy (7 artykułów) – Autorka nawiązuje w kilku z nich do tematyki rozprawy habilitacyjnej

Artykuły te prezentują dobry poziom naukowy, cechują się poprawnością warsztatową i świadczą o znakomitej orientacji w najnowszej literaturze przedmiotu, zarówno krajowej jak i zagranicznej; są też wyrazem dużej aktywności Autorki i międzynarodowych kontaktów naukowych. Ważną rolę pełnią artykuły opublikowane w języku polskim, gdyż przyczyniają się do prezentacji osiągnięć niemieckich badaczy oraz do propozycji ustaleń terminologicznych w zakresie dyskursu i tekstologii. Część prac jest efektem udziału Habilitantki w kilku grantach i projektach badawczych. Całokształt działalności Habilitantki naszkicowany w tym punkcie oceniam bardzo wysoko, jest on wzorcowy.

Do dorobku naukowego, jak i popularyzacji wiedzy należy zaliczyć przekład na język niemiecki monografii B. Witosz *Genologia lingwistyczna. Zarys problematyki* (wraz z Iwoną Szwed) oraz tłumaczenie na język polski kilku innych artykułów naukowych i wywiadów z wybitnymi badaczami niemieckimi.

3. Ocena osiągnięć w zakresie współpracy międzynarodowej

Pani dr Anna Hanus uczestniczyła w sześciu grantach/projektach badawczych:

- a) 2009-2010: grant z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej na realizację projektu *Text und Stil/Tekst i styl* (kierownik grantu: prof. Zofia Bilut),
- b) 2013-2015 realizacja projektu: „Tłumaczenie na język niemiecki oraz publikacja niemieckojęzyczna monografii B. Witosz *Genologia lingwistyczna*” (grant NPRH, kierownik: prof. Zofia Bilut),
- c) 2013-2014 realizacja międzynarodowego projektu badawczego *Galizien – eine mitteleuropäische Kultur- und Gedächtnislandschaft* (grant z Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej [DAAD]; kierownik: dr A. Hanus),

- d) 2013-2015 – realizacja drugiej części grantu (zob. punkt c) – kierownik projektu dr Ruth Maloszek (grant Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki),
- e) 2013-2015 - partner naukowy w projekcie „Lingwistyka mediów” finansowanym przez MNiSzW (kierownik: dr Roman Opiłowski, Uniwersytet Wrocławski, Wydział Filologiczny),
- f) 2015-2017 – uczestniczenie w międzynarodowym projekcie „Medienlinguistik und Interdisziplinarität” (kierownik: prof. Zofia Bilut).

Ponadto była trzykrotnie stypendystką instytucji niemieckich (dwa stypendia badawcze w Niemczech jednomiesięczne i jedno dwumiesięczne). Habilitantka współorganizowała pięć międzynarodowych konferencji w Instytucie Filologii Germańskiej w latach 2009, 2013, 2014, 2015 i 2018; wygłosiła 18 referatów na międzynarodowych konferencjach naukowych, w tym 4 za granicą (Helsinki Jena-Weimar, Shanghai, Wiedeń) i 14 w ośrodkach krajowych. Wszystkie wymienione tu rodzaje aktywności dotyczące współpracy międzynarodowej i naukowej oceniam bardzo wysoko, Habilitantka wypełniła je z nawiązką.

Dotychczasowy dorobek naukowy i dydaktyczno-organizacyjny Pani doktor Anny Hanus odpowiada kryteriom określonym w art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule [...] (z późn. zmianami)* i w pełni uzasadnia nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie *nauk humanistycznych*, w dyscyplinie *językoznawstwo*.

Gdańsk, 1.10.2018

/Prof. zw. dr hab. Andrzej Kątny/